

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ БІБЛІОТЕК,
НАУКИ Й ЛОКАЛЬНИХ ІНІЦІАТИВ
DIGITAL TRANSFORMATION OF LIBRARIES,
SCIENCE AND LOCAL INITIATIVES

УДК 025.7/.9:[004:719

DOI: <https://doi.org/10.31866/2617-796X.9.1.2026.362590>

Євген Святогор,

аспірант,

*Національна академія керівних кадрів
культури і мистецтв,*

Київ, Україна

dis5123.esvyatogor@dakkim.edu.ua,

<https://orcid.org/0009-0005-8439-4442>

**БІБЛІОТЕКА ЯК ІНСТИТУЦІЯ ЦИФРОВОЇ ПАМ'ЯТІ:
НАПРЯМИ ТА ПРАКТИКИ**

Мета статті – розкрити роль бібліотеки як інституції цифрової пам'яті, охарактеризувати основні напрями і практики її діяльності на основі порівняльного аналізу міжнародного та вітчизняного досвіду, а також систематизувати ці напрями у вигляді циклічної функціональної системи.

Методи дослідження. Застосовано порівняльний аналіз міжнародних та українських бібліотечних практик, системний підхід до вивчення функцій цифрового збереження, а також метод кейс-стаді на матеріалі досвіду Бібліотеки Конгресу США, Британської бібліотеки, Europeana, DPLA та українських бібліотек в умовах збройного конфлікту.

Наукова новизна полягає у виокремленні та системній характеристиці чотирьох взаємопов'язаних напрямів діяльності бібліотеки як інституції цифрової пам'яті, а саме: формування цифрових колекцій, організація та метадакування, довготривале збереження та забезпечення відкритого доступу. Їх розглянуто як єдину циклічну систему, а не ізольовані функції. Додатково запропоновано типологію трьох організаційних моделей цифрового збереження – державної, мережевої та адаптивної.

Висновки. Цифровізація культурного середовища докорінно трансформує місію бібліотеки: з інституції зберігання вона перетворюється на активного актора формування культурної пам'яті, що забезпечує повний цикл управління цифровою спадщиною – від цілеспрямованого відбору до суспільної трансляції. Ефективність цього циклу визначається узгодженістю всіх його складників: оцифрований, але не описаний ресурс залишається недоступним; збережений, але закритий – не виконує культурної функції. Досвід українських бібліотек після 2022 року переконливо засвідчує, що цифрове збереження є питанням не тільки фахового чи технологічного характеру, а й культурного суверенітету і що адаптивна модель, побудована на засадах міжнародної солідарності та децентралізації, здатна суттєво підсилити державну інфраструктуру збереження.

Ключові слова: цифрова пам'ять; бібліотека як інституція пам'яті; цифрове збереження культурної спадщини; формування цифрових колекцій; метадатування; довготривале збереження; відкритий доступ; вебархівування.

Вступ. У сучасному суспільстві тотальна цифровізація всіх сфер людського буття докорінно змінює архітектуру культурної пам'яті – сукупності знань, образів та уявлень, що спільнота поділяє протягом поколінь (Assmann, 2012), зокрема її носії, механізми збереження та канали трансляції. Традиційно культурна пам'ять фіксувалася в текстах, документах і мистецьких об'єктах, а її збереженням займалися спеціалізовані інституції пам'яті – архіви, музеї та бібліотеки (Assmann, 2011). Сьогодні до цього переліку додається цифрове середовище: значна частина інтелектуального та наукового доробку людства створюється і поширюється виключно в цифровому форматі, а технологічні платформи стають активними учасниками формування колективної ідентичності. Відбувається перехід до «цифрової пам'яті» (Garde-Hansen, Hoskins and Reading, 2009), що охоплює електронні документи та публікації, цифрові архіви й репозитарії, бази даних, електронні бібліотеки та мультимедійні ресурси. Однак цифрова пам'ять виявилася менш стабільною, ніж аналогова. Цифрові формати швидко застарівають, онлайн-контент зникає, а стрімке зростання обсягів інформації створює реальну загрозу втрати важливих масивів культурної спадщини через хаотичність збереження її об'єктів (за даними IDC, глобальний обсяг цифрових даних сягне 394 зетабайт до 2028 року (Bartley, 2025)).

У цьому контексті бібліотеки – як традиційно найбільш системні з-поміж інституцій пам'яті – набувають нової стратегічної ролі: не тільки зберігати, а й формувати цифрові колекції, організувати інформацію, забезпечувати довготривале збереження та відкритий доступ до цифрових ресурсів. Осмислення цієї ролі є актуальним як у теоретичному вимірі (для розуміння місця бібліотеки в сучасній системі збереження знань), так і в практичному: від того, наскільки ефективно бібліотеки виконуватимуть ці функції, залежить повнота й доступність цифрової пам'яті для майбутніх поколінь.

Проблематику культурної пам'яті розроблено у фундаментальних працях Я. Ассмана (Assmann, 2011) та А. Ассман (Assmann, 2012), у книзі «Дослідження культурної пам'яті» («Cultural Memory Studies») за редакцією А. Ерл, А. Нюннінга та С. Янг (Erl, Nünning and Young, 2008), а також у класичних розвідках М. Гальб-вакса (Halbwachs, 1992) про колективну пам'ять. В українському контексті теоретичні аспекти культурної пам'яті розглядають Т. Шершова та В. Чайка (2024), П. Вербицька (2018) – зокрема в контексті конструювання ідентичності в умовах трансформації українського суспільства.

Трансформацію культурної пам'яті в цифровому середовищі досліджують Дж. Гард-Гансен, Е. Госкінс та Е. Рідінг (Garde-Hansen, Hoskins and Reading, 2009) у праці «Зберегти як... Цифрові спогади» («Save As... Digital Memories»), а також Е. Госкінс (Hoskins, 2017) у монографії «Дослідження цифрової пам'яті» («Digital Memory Studies»). Питання цифрової пам'яті стосовно культурної спадщини набуває різного концептуального та практичного втілення залежно від національного контексту. Зокрема, китайський досвід системного цифрового конструювання культурної пам'яті на державному рівні досліджують Х. Фен та ін. (Feng et al., 2024).

В українському бібліотекознавстві окремі аспекти діяльності бібліотек у сфері цифрової пам'яті висвітлено в низці праць. Питання місця електронних документів у складі цифрової спадщини та їхньої ролі у збереженні культурного надбання розглядають О. Шевченко та В. Спрінсян (2022). Технологічні засади формування цифрових ресурсів бібліотек і забезпечення цифрового збереження аналізує І. Лобузин (2012). Функціонування національних цифрових бібліотечних проєктів у контексті формування електронної бібліотеки «Україніка» досліджує Л. Коновал (2016). Актуальні питання формування цифрових колекцій електронних бібліотек, зокрема нормативно-методичну базу оцифрування та досвід реалізації конкретних проєктів, висвітлює Н. Сенченко (2023). Зазначені дослідження є важливими й свідчать про постійний науковий інтерес до проблематики цифрової спадщини в Україні, однак вони зосереджені переважно на окремих аспектах – технологічних, нормативних або проєктних. Комплексний розгляд бібліотеки як інституції цифрової пам'яті із системним аналізом напрямів і практик її діяльності в цьому контексті залишається недостатньо розробленим у вітчизняній науці.

Мета статті – розкрити роль бібліотеки як інституції цифрової пам'яті, охарактеризувати основні напрями і практики її діяльності в цифровому середовищі на основі порівняльного аналізу міжнародного та вітчизняного досвіду, а також систематизувати ці напрями у вигляді циклічної функціональної системи.

Результати дослідження. Стрімке зростання обсягів цифрової інформації, поширення контенту, створеного в цифровому вигляді (born-digital контент), та загрози втрати цифрової спадщини через технологічне застарівання форматів і зникнення онлайн-ресурсів (Trach, 2025) зумовили переосмислення ролі інституцій пам'яті в цифровому середовищі на найвищому міжнародному рівні. ЮНЕСКО в межах програми «Пам'ять світу» (*Memory of the World*, заснована у 1992 році), керуючись Рекомендацією про збереження документальної спадщини у цифровій формі (UNESCO, 2015), наголошує, що цифрова спадщина – це не просто оцифрування документів, а розширення участі спільнот у формуванні та поширенні власної культурної пам'яті (UNESCO, 2025). У цьому контексті бібліотеки постають не пасивними сховищами, а активними учасниками процесу: вони формують цифрові колекції, забезпечують відкритий доступ до ресурсів і створюють умови для того, щоб різні спільноти могли зберігати й транслювати власні культурні наративи.

Реалізація цієї місії здійснюється через кілька взаємопов'язаних напрямів діяльності бібліотек як інституцій цифрової пам'яті. Ці напрями відповідають етапам управління цифровими ресурсами, визначеним у Моделі життєвого циклу Digital Curation Centre (Higgins, 2008), і охоплюють повний цикл роботи з цифровою спадщиною – від формування колекцій до забезпечення доступу: кожен з них має усталені міжнародні практики та специфічний національний вимір.

Цілеспрямоване формування цифрових колекцій відбувається за допомогою оцифрування наявних фондів та відбору й акумулювання born-digital ресурсів. Ключовим принципом є не стихійне накопичення, а відбір відповідно до критеріїв наукової та культурної цінності. На міжнародному рівні показовим прикладом системного підходу є Бібліотека Конгресу США, яка у 2023 році затвердила Стратегію оцифрування на 2023–2027 роки, що передбачає планомірний перехід від ок-

ремих проєктів до пріоритетного оцифрування рідкісних й унікальних матеріалів як основного методу забезпечення доступу та збереження (Owens, 2023). Наразі цифрові колекції налічують мільйони об'єктів, охоплюючи книги, газети, рукописи, фотографії, карти, музичні партитури, фільми, звукозаписи та інші матеріали. На рівні загальноєвропейської координації функцію агрегатора цифрових колекцій виконує Europeana, що об'єднує ресурси понад 3500 культурних інституцій і забезпечує доступ до понад 55 мільйонів об'єктів спадщини (Europeana, n.d.). Подібну агрегаційну модель на національному рівні реалізує й Цифрова публічна бібліотека Америки (Digital Public Library of America (DPLA)) – платформа, що через єдиний портал забезпечує доступ до мільйонів цифрових об'єктів із бібліотек, архівів і музеїв США (Digital Public Library of America, n.d.). В Україні аналогічну функцію виконує електронна бібліотека «Культура України» – проєкт Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого (б.д.), заснований у 2010 році. Бібліотека містить чотири основні тематичні колекції – культурологія, мистецтво, етнографія, заклади культури – і забезпечує відкритий доступ до оцифрованих документів із фондів бібліотек, музеїв та інших закладів культури України.

Окремим і дедалі важливішим напрямом формування цифрових колекцій є вебархівування – систематичне збереження вебсторінок, онлайн-видань і цифрових платформ. Сьогодні понад 30 національних бібліотек світу мають власні програми вебархівування (Web Archiving with National Libraries, 2016), нерідко підкріплені законодавчим мандатом як розширення системи обов'язкового примірника на цифрове середовище. Показовим прикладом є Бібліотека Конгресу США, програма вебархівування якої діє з 2000 року: вебархів бібліотеки налічує понад 203 колекції 137 мовами із 218 країн, із яких 83 є активними і продовжують поповнюватися; загальний обсяг архіву перевищує 5,7 петабайт даних (Wertheimer, 2026). Вебархівування дає змогу фіксувати цифрову культурну спадщину сучасності – від виборчих кампаній і суспільних рухів до документування надзвичайних подій, зберігаючи її для майбутніх досліджень.

Цифрові колекції набувають практичної цінності лише за умови належного опису та структурування, саме тому організація інформації і метадатування є невід'ємним складником діяльності бібліотеки як інституції цифрової пам'яті. Бібліотеки розробляють і впроваджують стандарти метаданих: від базового Dublin Core (Dublin Core™ Metadata Element Set, n.d.) до спеціалізованих схем METS (опис структури цифрових об'єктів) (Library of Congress, 2026b), PREMIS (збереження) (Library of Congress, 2025) та EAD (архівні описи) (Library of Congress, 2026a). Саме якість метаданих визначає, чи буде ресурс знайдений, правильно ідентифікований та використаний. Стандартизовані схеми метаданих забезпечують сумісність ресурсів різних інституцій і дають змогу цифровим колекціям інтегруватися в міжнародні агрегатори, дослідницькі платформи та міжбібліотечні каталоги. Утім Бібліотека Конгресу у своїй Стратегії цифрових колекцій на 2022–2026 роки (Library of Congress, 2021) визнає наявність непослідовності в практиках каталогізації та метаданих для цифрових колекцій і ставить за мету стандартизувати ці практики та розробити цілісну стратегію створення й управління метаданими. Важливим компонентом організації інформації є також використання контрольованих слов-

ників, тезаурусів та авторитетних файлів імен, що забезпечують точність ідентифікації авторів та уніфікацію тематичного опису і цим підвищують якість пошуку в цифрових фондах. Показовим прикладом є Europeana: умовою підключення будь-якої інституції до платформи є обов'язкове дотримання стандарту Europeana Data Model (EDM), що ґрунтується на Dublin Core і забезпечує технічну сумісність даних з установами-постачальниками з різних країн (Europeana, n.d.).

Відповідальність бібліотеки як інституції цифрової пам'яті поширюється не тільки на поточний доступ до ресурсів, а й на їхню доступність для майбутніх поколінь. Це завдання є особливо складним з огляду на крихкість цифрового середовища: формати швидко застарівають, програмне забезпечення змінюється, носії даних мають обмежений термін експлуатації. Виникає ризик «цифрового забуття» – ситуації, коли інформація технічно є, але стає недоступною через втрату засобів її відтворення. Для подолання цих ризиків бібліотеки розвивають спеціалізовану інфраструктуру збереження: інституційні репозитарії, системи міграції форматів, резервного копіювання в різних географічних локаціях та верифікації цілісності даних. Показовим прикладом системного підходу є Британська бібліотека, яка сформувала значні колекції цифрового контенту через оцифрування, придбання та отримання обов'язкових примірників, і паралельно інвестувала в розвиток масштабованої інфраструктури для накопичення, зберігання та управління великими обсягами цифрових матеріалів (Day et al., 2014). З 2013 року дія законодавства про обов'язковий примірник поширилася на цифрові публікації – електронні книги, журнали та матеріали вебархіву (Trinity College Dublin, The University of Dublin, 2026). Водночас кібератака на Британську бібліотеку в жовтні 2023 року (British Library, 2024), унаслідок якої було паралізовано вебсайт, онлайн-каталог та більшість цифрових сервісів установи на кілька місяців, а витрати на відновлення сягнули близько 40 % її фінансових резервів (British Library, 2024; Durbin, 2024), наочно продемонструвала: цифрове збереження потребує не тільки технологічних, а й безпекових рішень. Відповідно до Моделі життєвого циклу DCC, довготривале збереження є не окремою операцією, а наскрізним принципом, що охоплює всі етапи роботи з цифровою спадщиною (Higgins, 2008).

Збережений, але недоступний ресурс не виконує своєї культурної та соціальної функції, саме тому забезпечення відкритого доступу є не технічним додатком, а смисловим результатом усієї діяльності бібліотеки як інституції цифрової пам'яті. Бібліотеки розвивають онлайн-каталоги, цифрові платформи та портали відкритого доступу, інтегруючи ресурси в глобальний інформаційний простір. Масштаб цієї роботи унаочнює WorldCat – найбільша у світі бібліотечна база даних, що станом на кінець 2021 року містила понад 500 мільйонів бібліографічних записів, представляючи понад 3 мільярди фізичних і цифрових бібліотечних ресурсів з бібліотек-учасниць по всьому світу (OCLC, 2021). Розвиток цифрових платформ відкриває також нові формати взаємодії з користувачами: віртуальні виставки, тематичні цифрові колекції, інтерактивні мапи та мультимедійні ресурси, що перетворюють бібліотеку з пасивного сховища на активний простір роботи зі знаннями. В академічному середовищі забезпечення доступу тісно пов'язане з рухом відкритої науки: бібліотеки адмініструють інституційні репозитарії, підтримують

відкритий доступ до наукових публікацій і дослідницьких даних та консультують дослідників щодо відповідних політик. Наразі у світі налічується майже 6000 відкритих репозитаріїв, зареєстрованих у міжнародному каталозі OpenDOAR (What's new?, n.d.), а університетські бібліотеки є операторами переважної більшості з них. З 2003 року частка публікацій у відкритому доступі зростає з поодиноких випадків до майже половини всіх глобальних наукових публікацій у 2022 році (National Center for Science and Engineering Statistics, 2025), і бібліотеки відіграли в цьому процесі ключову роль.

Для українських бібліотек питання збереження цифрової пам'яті набуло особливої гостроти в умовах повномасштабного російського вторгнення, що розпочалося 24 лютого 2022 року. Фізичне знищення бібліотечних фондів і культурної спадщини перетворило цифрове збереження з теоретичної проблеми на нагальну практичну необхідність, і масштаби руйнувань лише підтверджують цю тезу. Станом на січень 2026 року, за даними Міністерства культури України (2026), 1640 пам'яток культурної спадщини та 2446 об'єктів культурної інфраструктури були зруйновані або пошкоджені внаслідок російської збройної агресії. Саме ця реальність спонукала українські бібліотеки перейти від пасивного зберігання до активного, цілеспрямованого формування цифрової пам'яті. Показовим прикладом такого підходу є «Цифровий архів документів про російсько-українську війну», який створила Харківська державна наукова бібліотека ім. В. Г. Короленка за підтримки Українського культурного фонду. Архів формується на основі публікацій із верифікованих відкритих джерел – офіційних сайтів військових адміністрацій та регіональних медіа – і налічує понад 43000 документів, систематизованих за тематичними колекціями: «Державна політика», «Докази російської агресії», «Докази українського спротиву», «Волонтерський рух», «Міжнародна підтримка», «Культура під час війни» (Українська бібліотечна асоціація, 2024). Така структура відображає прагнення зафіксувати не тільки факти руйнації, а й увесь контекст суспільного й культурного життя під час війни. Головна мета ініціативи – збереження історії України в онлайн-форматі – відповідає ширшому завданню: забезпечити майбутнім дослідникам доступ до першоджерел, які інакше могли б бути втрачені. Цей проект унаочнює принципову зміну в розумінні бібліотечної місії в умовах війни: бібліотеки вже не тільки зберігають наявні ресурси, а й активно документують події сьогодення, перетворюючись таким чином на інституції живої пам'яті.

Важливу роль у збереженні цифрової спадщини відіграла міжнародна співпраця. Міжнародна волонтерська ініціатива SUCHO (Saving Ukrainian Cultural Heritage Online, n.d.), що об'єднала сотні фахівців із різних країн, за три роки архівувала понад 50 терабайт даних із вебсайтів українських культурних установ – від національних архівів до місцевих музеїв і дитячих мистецьких центрів. Паралельно розгортається проект Національної електронної бібліотеки України (НЕБУ), запланований на 2024–2029 роки. До його підтримки залучились ЮНЕСКО та ІФЛА, а також національні бібліотеки Польщі, Естонії, Латвії, Великої Британії, Німеччини та Франції (Міністерство культури України, 2024). Частина цифрових копій зберігається на серверах партнерських установ за межами України, що створює додатковий рівень захисту в разі фізичної втрати фондів. Отже, досвід україн-

ських бібліотек у цей період переконливо свідчить: збереження цифрової пам'яті є не тільки фаховим або технологічним завданням, а й питанням культурного та національного виживання.

Отже, узагальнення висвітлених міжнародних і вітчизняних практик дає підстави виокремити чотири взаємопов'язані напрями діяльності бібліотеки як інституції цифрової пам'яті: формування цифрових колекцій, організацію та метадакування, довготривале збереження і забезпечення відкритого доступу (табл. 1).

Таблиця 1

Напрями діяльності бібліотеки як інституції цифрової пам'яті

Напрями діяльності бібліотеки	Функція в системі цифрової пам'яті	Ключові стандарти і практики	Приклади
Формування цифрових колекцій	Акумуляування та цілеспрямований відбір цифрової спадщини	Оцифрування, born-digital контент, вебархівування	Бібліотека Конгресу США, SUCHO, «Культура України»
Організація та метадакування	Структурування, ідентифікація та забезпечення видимості / доступності ресурсів	Dublin Core, METS, PREMIS, EAD	Europeana, WorldCat
Довготривале збереження	Захист від цифрового забуття та технологічного застарівання	Інституційні репозитарії, міграція форматів, резервування	Британська бібліотека, модель DCC
Забезпечення доступу	Трансляція культурної пам'яті та активація її суспільної функції	Відкритий доступ, цифрові платформи, open science	DPLA, НЕБУ, «Культура України»

Джерело: авторська розробка

Ці напрями мають циклічний характер: забезпечення доступу до ресурсів генерує нові суспільні та наукові потреби, що своєю чергою зумовлюють розширення і поповнення колекцій. У такий спосіб цикл відтворюється безперервно. Кожен напрям виконує специфічну функцію в системі цифрової пам'яті, має установлені міжнародні стандарти та практики, і жоден з них не може бути ефективним без взаємозв'язку з іншими: оцифрований, але не описаний ресурс залишається недоступним; збережений, але закритий – не виконує культурної функції. Саме системний характер виокремлених напрямів відрізняє запропонований підхід від попередніх досліджень, у яких розглянуто окремі аспекти діяльності бібліотек у цифровому середовищі.

Такий погляд дає змогу розглядати бібліотеку не як пасивне сховище, а як активного інституційного актора, що забезпечує повний цикл управління цифровою культурною пам'яттю – від її формування до суспільної трансляції. Реа-

лізація функцій бібліотеки як інституції цифрової пам'яті здійснюється в різних інституційних і політичних контекстах, що зумовлює формування відмінних організаційних моделей. За характером ініціювання, правовою базою та механізмами координації можна виокремити три основні моделі цифрового збереження культурної пам'яті: державну, мережеву й адаптивну.

1. Державна модель характеризується провідною роллю держави як ініціатора й координатора цифрового збереження, законодавчим мандатом як правовою основою та національним охопленням. Вона забезпечує системність і масштабність, проте її стійкість залежить від політичної волі та стабільності державних інституцій. Показовим прикладом є Британська бібліотека з її законодавчо закріпленою системою обов'язкового примірника.

2. Мережева модель вибудовується на консорціумному принципі: її ініціаторами стають об'єднання культурних інституцій, правовою основою слугують міжінституційні угоди та міжнародні стандарти, а охоплення має агрегаційний міжнародний характер. Високу стійкість цієї моделі забезпечують розподіленість ресурсів і відкритість доступу. Europeana, DPLA та WorldCat є найбільш репрезентативними втіленнями цього підходу.

3. Адаптивна модель формується в умовах кризи або відсутності усталеної інституційної інфраструктури: її рушійною силою є громадянське суспільство та міжнародні партнери, а правову основу становлять волонтерські ініціативи й механізми міжнародної солідарності. Попри нерівномірність охоплення, ця модель демонструє високу стійкість завдяки децентралізованому зберіганню. Досвід України після 2022 року – SUCHO, НЕБУ – є її найбільш показовим сучасним прикладом. Адаптивна модель не є виключно кризовим явищем. Вона засвідчує, що за відсутності усталеної правової бази визначальними чинниками ефективного цифрового збереження стають міжнародна солідарність і децентралізація, що може становити самостійний науковий інтерес для інших країн, які перебувають у схожих умовах.

Висновки. Цифровізація культурного середовища докорінно трансформує місію бібліотеки: з інституції зберігання вона перетворюється на активного актора формування культурної пам'яті, що забезпечує повний цикл управління цифровою спадщиною – від цілеспрямованого відбору до суспільної трансляції. Чотири взаємопов'язані напрями діяльності бібліотеки як інституції цифрової пам'яті – формування колекцій, організація та метадатування, довготривале збереження і забезпечення доступу – утворюють єдину циклічну систему, ефективність якої визначається узгодженістю всіх її елементів, а не ізольованим функціонуванням кожного з них окремо.

Досвід функціонування бібліотек в умовах збройного конфлікту засвідчує, що цифрове збереження культурної пам'яті є не тільки фаховим чи технологічним завданням, а й питанням культурного суверенітету і що адаптивна модель, побудована на засадах міжнародної солідарності та децентралізації, здатна суттєво підсилити державну інфраструктуру збереження, мобілізуючи громадські та міжнародні ресурси як її органічне доповнення.

Перспективою подальших досліджень може бути емпірична верифікація запропонованої типології організаційних моделей на ширшій міжнародній вибірці,

з'ясування впливу штучного інтелекту на процеси метадатування та управління цифровими колекціями, а також систематичне вивчення адаптивної моделі цифрового збереження як самостійного наукового феномену на матеріалі українського досвіду 2022–2026 років.

СПИСОК ПОСИЛАНЬ

- Вербицька, П., 2018. Культурна пам'ять як чинник конструювання ідентичності в умовах трансформації українського суспільства. *Historical and cultural studies*, [online] 5 (1), с.15-22. Доступно: <<https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2019/apr/16428/5.pdf>> [Дата звернення 23 січня 2026].
- Коновал, Л., 2016. Функціонування національних цифрових бібліотечних проєктів у контексті формування електронної бібліотеки «Україніка». *Бібліотечний вісник*, 2, с.11-16. Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого, б.д. *Культура України: електронна бібліотека* [online] Доступно: <<https://elib.nlu.org.ua/>> [Дата звернення 23 січня 2026].
- Лобузин, І.В., 2012. Оцифрування історико-культурної спадщини: технологія та управління. *Реєстрація, зберігання і обробка даних*, [online] 14 (3), с.104-114. Доступно: <<https://nasplib.isofts.kiev.ua/server/api/core/bitstreams/9714d915-93e8-4e94-bcbf-a7507b7bcbf1/content>> [Дата звернення 23 січня 2026].
- Міністерство культури України, 2024. *Цифрова скарбниця: Національна Електронна Бібліотека (НЕБ)*. [online] 15 квітня. Доступно: <<https://mincult.gov.ua/news/cyfrova-skarbnycza-nacjonalna-elektronna-biblioteka-neb/>> [Дата звернення 23 січня 2026].
- Міністерство культури України, 2026. *У 2025 році росіяни пошкодили 307 пам'яток та 261 об'єкт культурної інфраструктури України*. [online] 06 січня. Доступно: <<https://mincult.gov.ua/news/u-2025-roczy-rosiyanu-poshkodyly-307-pamyatok-ta-261-obyekt-kulturnoyi-infrastruktury-ukrayiny/>> [Дата звернення 23 січня 2026].
- Сенченко, Н., 2023. Актуальні питання формування цифрових колекцій електронних бібліотек. *Вісник Книжкової палати*, [e-journal] 1, с.15-25. [https://doi.org/10.36273/2076-9555.2023.1\(318\).15-25](https://doi.org/10.36273/2076-9555.2023.1(318).15-25)
- Українська бібліотечна асоціація, 2024. *Сайт Цифрового архіву документів про російсько-українську війну доступний для перегляду*. [online] 06 жовтня. Доступно: <<https://ula.org.ua/novyny-ta-podii/novyny/5264-sait-tsyfrovoho-arkhivu-dokumentiv-pro-rosiisko-ukrainsku-viinu-vzhe-dostupnyi>> [Дата звернення 23 січня 2026].
- Шевченко, О.В. та Спрінсян, В.Г., 2022. Електронні документи в складі цифрової спадщини сучасного суспільства. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*, [e-journal] 3, с.49-55. <https://doi.org/10.32461/2409-9805.3.2022.266968>
- Шершова, Т. та Чайка, В., 2024. Культурна пам'ять і культура пам'яті. *Гуманітарні студії: педагогіка, психологія, філософія*, [online] 12 (1), с.188-195. Доступно: <<https://humstudios.com.ua/web/uploads/pdf/48985-354969-1-PB.pdf>> [Дата звернення 23 січня 2026].
- Assmann, A., 2012. *Cultural memory and Western civilization: Functions, media, archives*. New York: Cambridge University Press.
- Assmann, J., 2011. *Cultural Memory and Early Civilization: Writing, Remembrance, and Political Imagination*. New York: Cambridge University Press.

- Bartley, K., 2025. Big data statistics: How much data is there in the world? *Rivery*, [online] May 28. Available at: <<https://rivery.io/blog/big-data-statistics-how-much-data-is-there-in-the-world/>> [Accessed 22 January 2026].
- British Library, 2024. *Learning lessons from the cyber-attack. British Library cyber incident review*. [online] March 8. Available at: <<https://www.bl.uk/home/british-library-cyber-incident-review-8-march-2024.pdf>> [Accessed 21 January 2026].
- Day, M., McDonald, A., Kimura, A. and Pennock, M., 2014. Identifying digital preservation requirements: Digital Preservation Strategy and collection profiling at the British Library. In: *iPRES 2014 – Proceedings of the 11th International Conference on Preservation of Digital Objects*, Melbourne, Australia, October 6-10, 2014. [online] National Library of Australia, pp.219-227. Available at: <<https://www.researchgate.net/publication/270880931>> [Accessed 18 January 2026].
- Digital Public Library of America, n.d. *About Us*. [online] Available at: <<https://dp.la/about>> [Accessed 21 January 2026].
- Dublin Core™ Metadata Element Set, Version 1.1: Reference Description, n.d. *Dublin Core*. [online] Available at: <<https://www.dublincore.org/specifications/dublin-core/dces/>> [Accessed 19 January 2026].
- Durbin, S., 2024. Key Takeaways from the British Library Cyberattack. *Information Security Forum*, [online] June 25. Available at: <<https://www.securityforum.org/in-the-news/key-takeaways-from-the-british-library-cyberattack/>> [Accessed 19 January 2026].
- Erl, A., Nünning, A. and Young, S.B. eds., 2008. *Cultural Memory Studies: An International and Interdisciplinary Handbook*. [e-book] New York: De Gruyter. <https://doi.org/10.1515/9783110207262>
- Europeana, n.d. *Our mission*. [online] Available at: <<https://pro.europeana.eu/about-us/mission>> [Accessed 28 January 2026].
- Feng, H., Ma, L., Qi, T. and Zhou, W., 2024. Digital memory construction for cultural heritage: Methodology and applications in China. In: *Intelligent Computing for Cultural Heritage: Global Achievements and China's Innovations*. London: Routledge, pp.155-175.
- Garde-Hansen, J., Hoskins, A. and Reading, A. eds., 2009. *Save As... Digital Memories*. [e-book] New York: Palgrave Macmillan. Available at: <https://www.researchgate.net/publication/271014470_Save_as_digital_memories> [Accessed 25 January 2026].
- Halbwachs, M., 1992. *On Collective Memory*. Edited, translated, and with an introduction by L. A. Coser. Chicago: Chicago University. Press.
- Higgins, S., 2008. The DCC Curation Lifecycle Model. *International Journal of Digital Curation*, [e-journal] 3 (1), pp.134-140. <https://doi.org/10.2218/ijdc.v3i1.48>
- Hoskins, A., ed., 2017. *Digital Memory Studies: Media Past in Transition*. New York: Routledge.
- Library of Congress, 2021. *Digital Collections Strategy Overview 2022-2026*. [online] Available at: <https://www.loc.gov/acq/devpol/Digital%20Collections%20Strategy%20Overview_final.pdf> [Accessed 18 January 2026].
- Library of Congress, 2025. *PREMIS: Preservation Metadata Maintenance Activity*. [online] December 12. Available at: <<https://www.loc.gov/standards/premis/>> [Accessed 29 January 2026].
- Library of Congress, 2026a. *Encoded Archival Description (EAD)*. [online] March 23. Available at: <<https://www.loc.gov/ead/>> [Accessed 24 March 2026].
- Library of Congress, 2026b. *Metadata Encoding & Transmission Standard (METS)*. [online] March 20. Available at: <<https://www.loc.gov/standards/mets/>> [Accessed 28 March 2026].

- National Center for Science and Engineering Statistics, 2025. *Open-Access Publishing in a Global Context*. [online] Available at: <https://nces.nsf.gov/pubs/nsf25347> [Accessed 23 January 2026].
- OCLC, 2021. *OCLC Annual Report 2020–2021*. [online] Available at: <https://www.oclc.org/en/annual-report/2021/home.html> [Accessed 18 January 2026].
- Owens, T., 2023. Library of Congress Digitization Strategy: 2023–2027. *Library of Congress*, [online] February 13. Available at: <https://blogs.loc.gov/thesignal/2023/02/library-of-congress-digitization-strategy-2023-2027/> [Accessed 29 January 2026].
- Saving Ukrainian Cultural Heritage Online, n.d. *About SUCHO*. [online] Available at: <https://www.sucho.org/about> [Accessed 11 January 2026].
- Trach, Y., 2025. Archiving Virtual Culture: Problems, Challenges and Preservation Strategies. *Culture and Arts in the Modern World*, [e-journal] 26, pp.34-47. <https://doi.org/10.31866/2410-1915.26.2025.340292>
- Trinity College Dublin, The University of Dublin, 2026. *UK Electronic Legal Deposit*, [online] January 12. Available at: <https://www.tcd.ie/library/using-library/eLD/> [Accessed 12 January 2026].
- UNESCO, 2015. *Recommendation concerning the preservation of, and access to, documentary heritage including in digital form*. [online] November 17. Available at: <https://www.unesco.org/en/legal-affairs/recommendation-concerning-preservation-and-access-documentary-heritage-including-digital-form> [Accessed 18 January 2026].
- UNESCO, 2025. *The Future of Collective Memory: Preserving the Past in a Digital Age*. [online] June 6. Available at: <https://www.unesco.org/en/articles/future-collective-memory-preserving-past-digital-age> [Accessed 20 January 2026].
- Web Archiving with National Libraries, 2016. *Internet Archive Blogs*, [online] May 26. Available at: <https://blog.archive.org/2016/05/26/web-archiving-with-national-libraries/> [Accessed 26 January 2026].
- Wertheimer, M., 2026. Web Archiving at the Library After 25 Years. *Library of Congress*, [online] January 12. Available at: <https://blogs.loc.gov/thesignal/2026/01/web-archiving-at-the-library-after-25-years/> [Accessed 29 January 2026].
- What's new?, n.d. *OpenDOAR*. [online] Available at: <https://opendoar.ac.uk/whats-new> [Accessed 23 January 2026].

REFERENCES

- Assmann, A., 2012. *Cultural memory and Western civilization: Functions, media, archives*. New York: Cambridge University Press.
- Assmann, J., 2011. *Cultural Memory and Early Civilization: Writing, Remembrance, and Political Imagination*. New York: Cambridge University Press.
- Bartley, K., 2025. Big data statistics: How much data is there in the world? *Rivery*, [online] May 28. Available at: <https://rivery.io/blog/big-data-statistics-how-much-data-is-there-in-the-world/> [Accessed 22 January 2026].
- British Library, 2024. *Learning lessons from the cyber-attack. British Library cyber incident review*. [online] March 8. Available at: <https://www.bl.uk/home/british-library-cyber-incident-review-8-march-2024.pdf> [Accessed 21 January 2026].

- Day, M., McDonald, A., Kimura, A. and Pennock, M., 2014. Identifying digital preservation requirements: Digital Preservation Strategy and collection profiling at the British Library. In: *iPRES 2014 – Proceedings of the 11th International Conference on Preservation of Digital Objects*, Melbourne, Australia, October 6-10, 2014. [online] National Library of Australia, pp.219-227. Available at: <<https://www.researchgate.net/publication/270880931>> [Accessed 18 January 2026].
- Digital Public Library of America, n.d. *About Us*. [online] Available at: <<https://dp.la/about>> [Accessed 21 January 2026].
- Dublin Core™ Metadata Element Set, Version 1.1: Reference Description, n.d. *Dublin Core*. [online] Available at: <<https://www.dublincore.org/specifications/dublin-core/dces/>> [Accessed 19 January 2026].
- Durbin, S., 2024. Key Takeaways from the British Library Cyberattack. *Information Security Forum*, [online] June 25. Available at: <<https://www.securityforum.org/in-the-news/key-takeaways-from-the-british-library-cyberattack/>> [Accessed 19 January 2026].
- Erl, A., Nünning, A. and Young, S.B. eds., 2008. *Cultural Memory Studies: An International and Interdisciplinary Handbook*. [e-book] New York: De Gruyter. <https://doi.org/10.1515/9783110207262>
- Europeana, n.d. *Our mission*. [online] Available at: <<https://pro.europeana.eu/about-us/mission>> [Accessed 28 January 2026].
- Feng, H., Ma, L., Qi, T. and Zhou, W., 2024. Digital memory construction for cultural heritage: Methodology and applications in China. In: *Intelligent Computing for Cultural Heritage: Global Achievements and China's Innovations*. London: Routledge, pp.155-175.
- Garde-Hansen, J., Hoskins, A. and Reading, A. eds., 2009. *Save As... Digital Memories*. [e-book] New York: Palgrave Macmillan. Available at: <https://www.researchgate.net/publication/271014470_Save_as_digital_memories> [Accessed 25 January 2026].
- Halbwachs, M., 1992. *On Collective Memory*. Edited, translated, and with an introduction by L. A. Coser. Chicago: Chicago University. Press.
- Higgins, S., 2008. The DCC Curation Lifecycle Model. *International Journal of Digital Curation*, [e-journal] 3 (1), pp.134-140. <https://doi.org/10.2218/ijdc.v3i1.48>
- Hoskins, A., ed., 2017. *Digital Memory Studies: Media Past in Transition*. New York: Routledge.
- Konoval, L., 2016. Funktsionuvannia natsionalnykh tsyfrovnykh biblioteknykh proektiv u konteksti formuvannia elektronnoi biblioteky "Ukrainika" [The experience of the national digital libraries' projects in the context of formation of electronic library "Ukrainika"]. *Biblioteknyi visnyk*, 2, pp.11-16.
- Library of Congress, 2021. *Digital Collections Strategy Overview 2022-2026*. [online] Available at: <https://www.loc.gov/acq/devpol/Digital%20Collections%20Strategy%20Overview_final.pdf> [Accessed 18 January 2026].
- Library of Congress, 2025. *PREMIS: Preservation Metadata Maintenance Activity*. [online] December 12. Available at: <<https://www.loc.gov/standards/premis/>> [Accessed 29 January 2026].
- Library of Congress, 2026a. *Encoded Archival Description (EAD)*. [online] March 23. Available at: <<https://www.loc.gov/ead/>> [Accessed 24 March 2026].
- Library of Congress, 2026b. *Metadata Encoding & Transmission Standard (METS)*. [online] March 20. Available at: <<https://www.loc.gov/standards/mets/>> [Accessed 28 March 2026].
- Lobuzin, I.V., 2012. Otsyfruvannia istoryko-kulturnoi spadshchyny: tekhnolohiia ta upravlinnia [Digitization of historical and cultural heritage: technology and management]. *Data Recording, Storage & Processing*, [online] 14 (3), pp.104-114. Available at: <<https://nasplib.isofts.kiev.ua/>>

- server/api/core/bitstreams/9714d915-93e8-4e94-bcbf-a7507b7bcfb1/content> [Accessed 23 January 2026].
- Ministry of Culture of Ukraine, 2024. *Tsyfrova skarbnytsia: Natsionalna Elektronna Biblioteka (NEB)* [Digital Treasury: National Electronic Library (NEB)]. [online] April 15. Available at: <<https://mincult.gov.ua/news/cyfrova-skarbnyczya-nacjonalna-elektronna-biblioteka-neb/>> [Accessed 23 January 2026].
- Ministry of Culture of Ukraine, 2026. *U 2025 rotsi rosiiany poshkodyly 307 pamiatok ta 261 obiekt kulturnoi infrastruktury Ukrainy* [In 2025, Russians damaged 307 monuments and 261 objects of cultural infrastructure of Ukraine]. [online] January 06. Available at: <<https://mincult.gov.ua/news/u-2025-roczy-rosiiany-poshkodyly-307-pamyatok-ta-261-obyekt-kulturnoyi-infrastruktury-ukrayiny/>> [Accessed 23 January 2026].
- National Center for Science and Engineering Statistics, 2025. *Open-Access Publishing in a Global Context*. [online] Available at: <https://ncses.nsf.gov/pubs/nsf25347> [Accessed 23 January 2026].
- OCLC, 2021. *OCLC Annual Report 2020–2021*. [online] Available at: <<https://www.oclc.org/en/annual-report/2021/home.html>> [Accessed 18 January 2026].
- Owens, T., 2023. Library of Congress Digitization Strategy: 2023–2027. *Library of Congress*, [online] February 13. Available at: <<https://blogs.loc.gov/thesignal/2023/02/library-of-congress-digitization-strategy-2023-2027/>> [Accessed 29 January 2026].
- Saving Ukrainian Cultural Heritage Online, n.d. *About SUCHO*. [online] Available at: <<https://www.sucho.org/about>> [Accessed 11 January 2026].
- Senchenko, N., 2023. Aktualni pytannia formuvannia tsyfrovykh kolektsii elektronnykh bibliotek [Actual issues of forming digital collections electronic libraries]. *Bulletin of the Book Chamber*, [e-journal] 1, pp.15-25. [https://doi.org/10.36273/2076-9555.2023.1\(318\).15-25](https://doi.org/10.36273/2076-9555.2023.1(318).15-25)
- Shershova, T. and Chaika, V., 2024. Kulturna pamiat i kultura pamiatu [Cultural memory and memory culture]. *Humanitarian studios: pedagogics, psychology, philosophy*, [online] 12 (1), pp.188-195. Available at: <<https://humstudios.com.ua/web/uploads/pdf/48985-354969-1-PB.pdf>> [Accessed 23 January 2026].
- Shevchenko, O.V. and Sprinsian, V.H., 2022. Elektronni dokumenty v skladi tsyvrovoi spadshchyny suchasnoho suspilstva [Electronic documents are part of the digital heritage of modern society]. *Library Science. Record Studies. Informology*, [e-journal] 3, pp.49-55. <https://doi.org/10.32461/2409-9805.3.2022.266968>
- Trach, Y., 2025. Archiving Virtual Culture: Problems, Challenges and Preservation Strategies. *Culture and Arts in the Modern World*, [e-journal] 26, pp.34-47. <https://doi.org/10.31866/2410-1915.26.2025.340292>
- Trinity College Dublin, The University of Dublin, 2026. *UK Electronic Legal Deposit*, [online] January 12. Available at: <<https://www.tcd.ie/library/using-library/eLD/>> [Accessed 12 January 2026].
- Ukrainian Library Association, 2024. *Sait Tsyfrovoho arkhivu dokumentiv pro rosiisko-ukrainsku viinu dostupnyi dlia perehliadu* [The website of the Digital Archive of Documents on the Russian-Ukrainian War is available for viewing]. [online] October 6. Available at: <<https://ula.org.ua/novyny-ta-podii/novyny/5264-sait-tsyfrovoho-arkhivu-dokumentiv-pro-rosiisko-ukrainsku-viinu-vzhe-dostupnyi>> [Accessed 23 January 2026].
- UNESCO, 2015. *Recommendation concerning the preservation of, and access to, documentary heritage including in digital form*. [online] November 17. Available at: <<https://www.unesco.org/en/legal-affairs/recommendation-concerning-preservation-and-access-documentary-heritage-including-digital-form>> [Accessed 18 January 2026].

UNESCO, 2025. *The Future of Collective Memory: Preserving the Past in a Digital Age*. [online] June 6. Available at: <<https://www.unesco.org/en/articles/future-collective-memory-preserving-past-digital-age>> [Accessed 20 January 2026].

Verbytska, P., 2018. Kulturna pamiat yak chynnyk konstruiuvannia identychnosti v umovakh transformatsii ukrainskoho suspilstva [Cultural memory as a factor of identity construction in the conditions of ukrainian society transformation]. *Historical and Cultural Studies*, [online] 5 (1), pp.15-22. Available at: <<https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2019/apr/16428/5.pdf>> [Accessed 23 January 2026].

Web Archiving with National Libraries, 2016. *Internet Archive Blogs*, [online] May 26. Available at: <<https://blog.archive.org/2016/05/26/web-archiving-with-national-libraries/>> [Accessed 26 January 2026].

Wertheimer, M., 2026. Web Archiving at the Library After 25 Years. *Library of Congress*, [online] January 12. Available at: <<https://blogs.loc.gov/thesignal/2026/01/web-archiving-at-the-library-after-25-years/>> [Accessed 29 January 2026].

What's new?, n.d. *OpenDOAR*. [online] Available at: <<https://opendoar.ac.uk/whats-new>> [Accessed 23 January 2026].

Yaroslav Mudryi National Library of Ukraine, n.d. *Kultura Ukrainy: elektronna biblioteka* [Culture of Ukraine: electronic library], [online] Available at: <<https://elib.nlu.org.ua/>> [Accessed 23 January 2026].

UDC 025.7/.9:[004:719

Yevhen Sviatohor,

PhD Student,

National Academy of Managers of Culture and Arts,

Kyiv, Ukraine

dis5123.esvyatogor@dakkim.edu.ua,

<https://orcid.org/0009-0005-8439-4442>

LIBRARY AS AN INSTITUTION OF DIGITAL MEMORY: DIRECTIONS AND PRACTICES

The purpose of this research is to reveal the role of a library as an institution of digital memory, to characterise main directions and practices of its activities based on a comparative analysis of international and domestic experience, to systematise these directions in the form of a cyclic functional system.

Research methods: a comparative analysis of international and Ukrainian library practices, a systematic approach to studying the functions of digital preservation, and a case-study method based on the experiences of the US Library of Congress, the British Library, Europeana, the DPLA and Ukrainian libraries operating in conditions of armed conflict.

The scientific novelty grounds on the isolation and systemic characterisation of four interrelated directions of the library as an institution of digital memory: the formation of digital collections, organisation and metadata, long-term preservation and ensuring open access – which are considered as a single cyclic system but not isolated functions. Additionally, a typology of three organisational models of digital preservation is offered: state, network and adaptive.

Conclusions. The digitisation of the cultural environment radically transforms the mission of the library: from a storage institution, it turns into an active actor in the formation of cultural memory, which ensures the full cycle of digital heritage management from targeted selection to public broadcasting. The effectiveness of such a cycle is determined by the consistency of all its components: a digitised but not described resource remains inaccessible; preserved but closed, as it does not perform a cultural function. The experience of Ukrainian libraries after 2022 convincingly demonstrates that digital preservation is a matter not only of a professional or technological nature, but also of cultural sovereignty. This adaptive model, built on the principles of international solidarity and decentralisation, can significantly strengthen the state preservation infrastructure.

Keywords: digital memory; library as an institution of memory; digital preservation of cultural heritage; formation of digital collections; metadata; long-term preservation; open access; web archiving.

Надійшла 25.03.2026

Прийнята 21.04.2026

Стаття була вперше опублікована онлайн 29.05.2026

This is an open access journal, and all published articles are licensed under a Creative Commons Attribution 4.0.